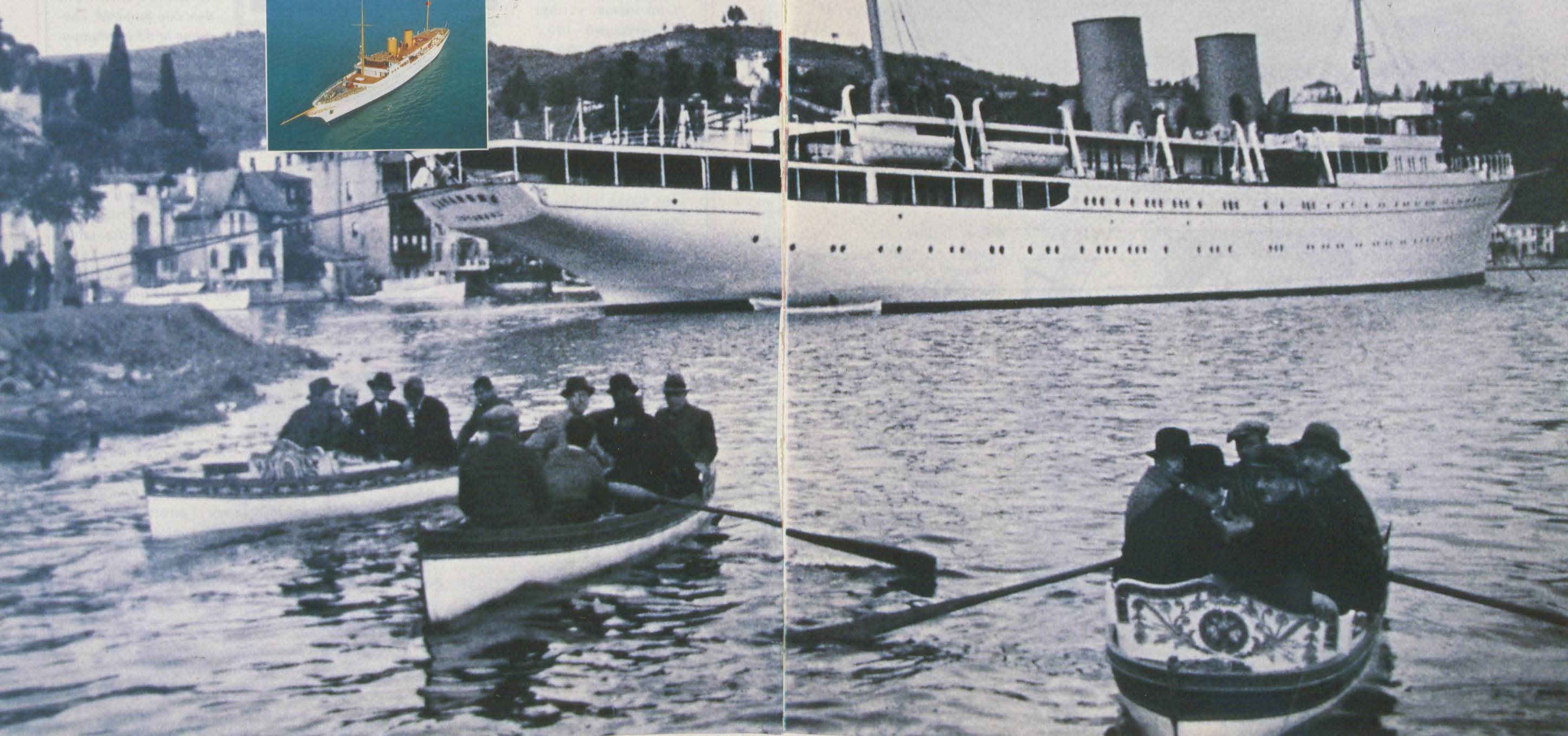

Atatürk'ün 54 gün geçirdiği yat

SAVARONA

Atatürk's Yacht, the Savarona

By ESER TUTEL*

1930'lu yılların başında Almanya'nın ünlü Blohm und Voss tezgahlarında yapılan ve 1938 yılında Türk hükümeti tarafından Atatürk'ün kullanımı için satın alınan Savarona yatı beyaz bordası ve sarı bacaları ile döneminin en güzel yatlarından biriydi. / The Savarona was purchased for Atatürk's use by the Turkish government in 1938. This yacht with its white hull and yellow funnels had been built by the famous German shipbuilders Blohm und Voss in the early 1930s, and was one of the loveliest yachts of its time.

Yalnız yapıldığı dönemde değil, günümüzde de dünyanın en güzel yatları arasında sayılan Savarona'da, 60 yıla yakın bir zamandan beri Türk bayrağı dalgalanıyor. Atatürk hastalandığında, deniz havasının iyi geleceği düşüncesiyle bir yat satın alınmasına karar verildiği zaman, bu güzel gemi henüz altı yaşında ve döneminin en büyük yatıydı. Milletin Atatürk'e armağanı olan, sonra da Atatürk'ten millete yadigar kalan bu zarif gemi, sularımıza girdiği günden beri narin silüeti, hembeyaz bordası, sarı bacaları ile her denizcinin gönlünde taht kurmuştur. Savarona, 1930'da Cadwalader adında, büyük

When Atatürk, the founder of modern Turkey, fell seriously ill in 1938, his doctors recommended sea air, and it was decided to buy a yacht. Investigations to find one of a size and elegance appropriate for a head of state discovered the Savarona. One of the finest yachts of its time, it is still admired over six decades on, with its graceful silhouette, white hull and yellow funnels. It was six years old when purchased and has now been flying the Turkish flag for nearly sixty years.

The Savarona was commissioned from the famous German

shipyard Blohm und Voss by an American heiress named Mrs. Cadwalader in 1930. Construction began on 29 July 1930 and was completed on 28 February 1931. In July the yacht was launched with a ceremony appropriate for a vessel which had cost the fabulous sum of 10.4 million dollars. However Mrs. Cadwalader was not destined to enjoy her beautiful new acquisition. The US government was angered that she

servet sahibi Amerikalı bir kadın tarafından, Almanya'daki ünlü Blohm und Voss tezgahlarına ısmarlanmıştı.

Omurgası 29 Temmuz 1930 günü törenle kızağa konan Savarona'nın teknesi 28 Şubat 1931 günü tamamlandı. Aynı yılın Temmuz ayında da törenle denize indirildi. Gemi, o zamanın parasıyla 10.4 milyon dolara mal olmuştu.

Yatın Almanya'da inşa ettirilmesine kızan ABD hükümeti, türlü yasal bahanelerle geminin ülke karasularına girmesini engelledi. Hükümet, teknenin sahibesinden neredeyse yatın maliyetine varan bir gümrük vergisi istedi. Sahibesi itiraz edince de ortaya çıkan anlaşmazlık, ödenmeyen gümrük vergisi nedeniyle Savarona'nın ABD sularına girmesinin yasaklanmasıyla sonuçlandı.

Sonunda çaresiz kalan Bayan Cadwalader, yatını önce Hamburg'da, sonra da Southampton'da satılığa çıkarmak zorunda kaldı. Almanlar bu güzel gemiyi başka ülkelere kaptırmak istemedikleri için üzerine haciz koymuşlardı. Ama Atatürk'e büyük sempatisi olan ABD Başkanı F. Roosevelt'in gönlü Savarona'yı Türkiye'nin almasından yanaydı. Nitekim, o günlerde ABD hükümetinin, New York limanına giren bir Alman transatlantığına Savarona'nın karşılığı olarak haciz konulabileceğini bildirmesi üzerine, Almanya, bizzat Hitler'in özel talimatı ile yatın üzerinde-

Savarona'nın yemek salonundan kütüphanesine, kamaralarından dinlenme salonuna kadar her köşesinde bir gemiden çok ev havası hakimdir. / In the Savarona's elegantly furnished dining room, drawing room, library and cabins it was hard to believe that one was aboard ship.

The Germans did not want the Savarona to be bought by foreigners and placed a warrant of distraint on it.

When President Roosevelt heard of Turkey's wish to buy the yacht, he stepped in on her behalf. Roosevelt held Atatürk in high regard as a great statesman, and regretted never having had the opportunity to meet him. In response to the German move, the US government threatened to place a warrant of dis-

ki haczi kaldırdı. Böylece Savarona'nın Türkiye tarafından satın alınması mümkün oldu.

"Sava", rivayete göre Atlantik'te yaşadığına inanılan bir efsane kuşudur; dengliğine göre, biraz martıya, biraz da pelikana benzemektedir... Hindistan'a mahsus siyah bir kuğu türü olduğunu söyleyenler de vardır. Tıpkı bizdeki, Anka veya Huma kuşu gibi, adı olup da kendi olmayan bir kuş... "Rona" da Bayan Cadwalader'in genç kızkık adıdır... İkisini birleştiren ortaya Savarona gibi, aslında hiçbir dilde yer almayan bir sözcük ortaya çıkmıştır... Zaten Türkiye tarafından satın alındığı zaman da Bayan Cadwalader'in, geminin özellikle adının değiştirilmemesini rica ettiği söylenir. Hatta, bazılarına göre de şart koştuğu...

Safrası cıvalı olduğundan 90 derece yatmadıkça batmayacak şekilde inşa edilen Savarona'nın yemek salonuna, kütüphanesine, dinlenme salonuna, özel dairelerine, kamaralarına, koridorlarına, kıyısına, bucağına, her köşesine, gemiden çok, bir ev havası vermeye çalışılmıştı.

Yatın en ilgi çekici yerlerinden biri, büyük salondaki görkemli şömineydi. Bayan Cadwalader bu şömineyi Portekiz'e yaptığı bir gezi sırasında tarihi bir şatoda görmüş; çok beğenmiş. Kendisine satmaları önerisinde bulunmuş. Reddet-

meleri üzerine, önce şatonun tamamını satın almış, sonra da şömineyi söktürüp, o sıralarda inşa edilmekte olan yatına monte ettirmiş.

Savarona'nın dinlenme salonu da bütün özellikleri ve ayrıntılarıyla gerçek bir şaheserdi. Zengin bir kütüphane, o günlere göre modern bir müzik seti ve büyük bir klasik müzik plak koleksiyonu en müşkül-pesent misafirleri bile memnun edecek nitelikteydi.

Böylesine görkemli bir yatın, elbette ki mobilyaları da, mutfak takımları da o dönemin ihtişamını yansıtacak değerliydi. Yemek salonunda ortadaki masa 20 kişinin rahatça yemek yiyebileceği büyüklükteydi. Bardak takımları gerçek Bohemya kristalinden ısmarlama yapılmış, üzerine Savarona Yatı'nın arması işlenmişti. Porselen tabaklar, açık yeşil renteki ince desenlerle tezyin edilmişti.

1 Mart 1938 günü Türk hükümeti tarafından satın alınan Savarona'ya 24 Mart günü Southampton liman-

traint on a German transatlantic liner then in New York harbour. On Hitler's personal orders the warrant on the Savarona was lifted, and the sale went ahead.

The name Savarona was a combination of a mythical bird, the sava, and Rona, Mrs. Cadwalader's first name. The sava was supposed to be something between a seagull and a pelican, and to live in the Atlantic Ocean; or alternatively to be a variety of black swan from India. Mrs. Cadwalader is said to have requested that the name not be changed, and according to some refused to sell unless this condition was met.

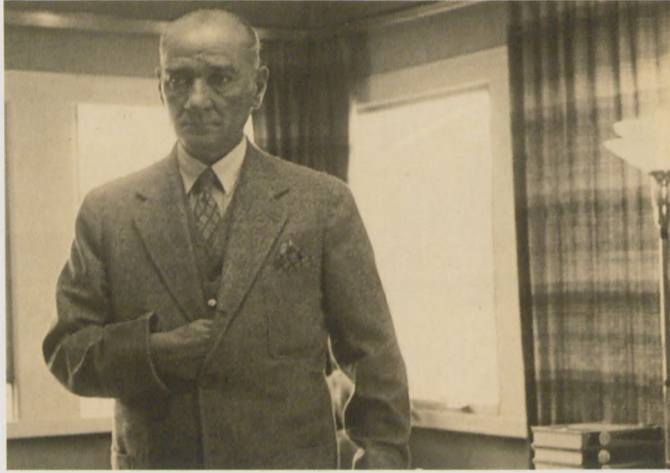
The ballast contained mercury so that the yacht would not sink unless it keeled over by 90 degrees. The interior, which consisted of dining room, drawing room, private suites, and cabins, was fitted out to resemble a house rather than a ship.

The centrepiece of the drawing room was a magnificent fireplace, which Mrs Cadwalader had seen in a historic chateau in Portugal and offered to buy. When the owners refused she bought the entire chateau and had the fireplace removed and fitted into the yacht, which was then in the process of construction.

The rest of the Savarona's drawing room was almost as

spectacular, and contained a well stocked library and a new-fangled phonograph with a collection of classical records large enough to satisfy the most demanding guest. The other rooms were furnished in corresponding style. The dining table seated twenty people comfortably, the glasses were custom made of Bohemian crystal engraved with the Savarona's coat of arms, and the porcelain dinner service with a pale green design was of the finest quality.

The Savarona was purchased by the Turkish government on 1 March 1938, and when the Turkish captain Sait Özege took charge of the yacht in Southampton harbour with his crew of 45 men on 24 March the Turkish flag was hoisted at the mast. The yacht first sailed to Hamburg, arriving on 12 April to be overhauled at the shipyard where it had been built. It then made the voyage through the

Atatürk, hayatının son döneminde 54 gününü çok sevdiği Savarona yatında geçirmişti. / During his last illness Atatürk spent 54 days on the Savarona.

Atatürk'ün ölümünden sonra, bir süre Cumhurbaşkanlığı yatı olarak kullanılan Savarona, 1951 yılında Deniz Kuvvetleri'nin emrine verildi ve Deniz Harp Okulu öğrencilerinin eğitim gemisi oldu. Halen turizm amaçlı kullanılmakta olan yat, kış aylarını İstanbul'da, yaz aylarını ise Cote d'Azur kıyılarında geçiriyor. / After Atatürk's death the Savarona was used as the presidential yacht for some years, before becoming a training ship for naval cadets. Today it is owned by a tourism company and spends the summer on the Cote d'Azur and the winter in Istanbul.

nında ay-yıldızlı bayrağımız çekildi. Süvarisi Sait Özege ve Türkiye'den gelen 45 kişilik mürettebatına Türkiye'ye götürülmesi için teslim edilen geminin, Southampton'dan ayrıldıktan sonra ilk durağı 12 Nisan'da Hamburg oldu. İnşa edildiği tersanede bakımı ve onarımları yapılan gemi, çalışmalar sona erince, Cebelitarık üzerinden İstanbul sularına gelip 1 Haziran sabahı Florya önlerinde demirledi. Savarona'nın Boğaz'a girip Dolmabahçe Sarayı'nın önünde demirlemesi öğleden sonrayı buldu. Atatürk gibi, herkes daha ilk görüşte bu geminin güzelliğine hayran kaldı. Yumurta sarısına boyanmış iki bacası ve lambri kaplı seyir dairesi çok hoş bir uyum sağlıyordu. Teknenin suyun içinde kalan kısmı kırmızıya boyanmış; beyaz bordayı bu kırmızı renkten ince siyah bir çizgi ayırıyordu.

Atatürk, beraberinde Başvekil Celal Bayar, Cumhurbaşkanlığı Başkatipli Hasan Rıza Soyak, Başyaver Celal Tolgay, mebuslardan Kılıç Ali, yakınlarından Cevat Abbas, Salih Bozok ve İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ ile 'Acar' motoruna binerek yatı gezmeye gitti. Savarona'yı çok beğenen Atatürk o geceyi ve daha sonraki günleri burada geçirmeye başladı. Atatürk, Savarona'da, giderek

Mediterranean and Aegean to Istanbul, where it anchored off Dolmabahçe Palace at the mouth of the Bosphorus on the afternoon of 1 June. Atatürk and everyone else who saw the yacht that day were impressed as it lay at anchor, with its yellow funnels, wooden panelled bridge and white hull painted red below the waterline.

Atatürk went aboard the Savarona for the first time accompanied by prime minister Celal Bayar, his first secretary Hasan Rıza Soyak, first aide-de-camp Celal Tolgay, member of parliament Kılıç Ali, his friends Cevat Abbas and Salih Bozok, and governor of Istanbul Muhittin Üstündağ. He remained to stay

daha fazla rahatsızlık vermeye başlayan hastalığına rağmen yine de mutlu olmaya çalıştı. Sık sık üst güvertede yemek yiyor; yakınlarıyla sohbetlerini burada yapıyordu.

9 Temmuz günü Vekiller Heyeti'ni Savarona'ya davet ederek üç buçuk saat kadar süren önemli bir toplantı yaptı; onlarla iç ve dış konuları, özellikle Hatay meselesini görüştü. Ertesi gün de Acar motoruna binerek önce Florya'ya kadar uzandı, sonra da Boğaz'da gezinti yaptı. Ne var ki, hayli yorulmuştu; hastalığı bu geziden sonra birden arttı.

Savarona'da sıcaklık zaman zaman 30 dereceyi bulduğundan, 23 Temmuz günü, doktorlar Atatürk'e daha serin olacağı düşüncesiyle Dolmabahçe Sarayı'na geçmesini önerdiler. Acar motoruyla Dolmabahçe'ye nakledilen Atatürk'ün, Savarona günleri de sona ermiş oldu.

Atatürk'ün ölümünden sonra Savarona'yı, Münakalât Vekaleti'nin emriyle, Hazine adına İstanbul Limanı Gemi Sicil Defteri'ne 2.051 numarası ile kaydettiler. İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca hava saldırısına uğramaması için Kanlıca'daki Bahaî körfezinde bağlı tutulan gemi, bir süre Cumhurbaşkanlığı yatı olarak kullanıldıysa da 2 Temmuz 1951 günü Deniz Kuvvetleri Kumandanlığı emrine verildi. Artık Deniz Harp Okulu'nun öğrenci eğitim gemisi olmuştu Savarona... 1976 yılına kadar her deniz subayı ilk açık deniz seferini Savarona ile yaptı, ilk uzun yol tecrübesini Savarona ile edindi.

3 Ekim 1979 sabahı bilinmeyen bir nedenle çıkan yangında geminin önemli bir bölümü alevler arasında kaldı. 24 saat süren facia boyunca pek çok eşya yandı, yok oldu. Hizmet dışı kalan teknede en büyük hasar, kıç taraftaydı. Aylarca uğraşıldı, çalışıldı, sonunda Savarona baştan sona yenilendi.

Halen turizm amaçlı olarak kullanılmakta olan yat, kışlarını İstanbul'da; yazlarını ise yatçılığın popüler mekanlarından Cote d'Azur kıyılarında geçiriyor. Atatürk'e ait oda ise müze olarak, aslına uygun biçimde muhafaza ediliyor. •

the night, and thereafter spent much of his time aboard the yacht. Despite increasing pain from liver disease he did his best to enjoy life on the Savarona, often eating meals on the upper deck and receiving guests to dinner.

On 9 July he held a three hour meeting on board with a parliamentary delegation to discuss pressing issues of domestic and foreign policy, particularly the question of Hatay, the southeastern province ceded to Syria by the French and subsequently to be returned to Turkey after a referendum. The following day he went as far as Florya on the western outskirts of Istanbul on the ship's boat, and then on an excursion up the Bosphorus. But he had over-taxed his failing strength, and his condition declined rapidly thereafter.

On 23 July his doctors decided that the temperature of up to 30 degrees Centigrade on the Savarona was having an adverse effect on his health and advised him to move back to Dolmabahçe Palace. He was never to board the Savarona again, and died three months later on 10 November.

Following Atatürk's death the Savarona was registered at Istanbul Harbour in the name of the Treasury. Throughout the Second World War the yacht was kept moored at Kanlıca to prevent it being damaged in the event of an air raid. It was used as the presidential yacht until July 1951, when it was allocated to the navy as a training ship for

Naval College students. Until 1976 every naval cadet obtained their first experience of open sea sailing on the Savarona.

On 3 October 1979 fire broke out and blazed for 24 hours, causing serious damage, particularly in the stern. After several months of renovation, the Savarona was again made seaworthy, but much of the original fittings and decoration had been destroyed.

In recent years the Savarona was sold to a tourism company and now spends the winter in Istanbul and the summer on the Cote d'Azur. Atatürk's cabin is still preserved with its original furnishings as a museum in memory of that great statesman. •

* Eser Tutel, araştırmacı yazar.

* Eser Tutel is a researcher and writer.

